

Från Högdalen till Stadshuset

Samtal med Margareta Schwartz

NEDTECKNAT AV LILLEMOR LINDBERG

Margareta Nilsson växte upp i Falkenberg, där hon engagerade sig i Högerens ungdomsförbund, Ungsvenskarna. Hon utbildade sig till barnsköterska på KFUK i Stockholm, där hon sedan arbetade på daghem till 1951. Hon var på 1950-talet en hemarbetande ung mamma i den då nybyggda stadsdelen Högdalen.

Några årtionden senare återfinns Margareta Schwartz i Stockholms stadsfullmäktige. 1982 blev hon Stockholmsmoderaternas första kvinnliga borgarråd, med ansvar för skolfrågorna m.m. och 1991 valdes hon till ordförande i fullmäktige i Stockholm med allt vad det förde med sig av representation i Sveriges huvudstad.

Nog vore det intressant att få veta mera om hennes väg till den politiska positionen. Vi låter Margareta Schwartz själv berätta i ett samtal:

Min politiska bana började 1954, när jag som nyinflyttad ung mamma promenerade omkring i byggbråten ute i Högdalen, Jag upptäckte en lapp, som satt på en stolpe. Där stod att läsa: ”Om Du är intresserad av att bilda en Högerkvinnoförening i området, så träffas vi”... och så en adress i Stureby.

Jag knallade dit och tänkte att detta kanske var något för mig som en gång varit engagerad i Ungsvenskarna. Där var Ethel Florén Winther och några andra kvinnor som bodde i området. Vi beslöt att bilda en kvinnoförening. Nästan alla kom med i styrelsen. Jag var en av dem och nu startade ett idogt föreningsarbete som för min del pågick i nära 30 år ute i Högdalen, men också inne i stan. Ganska snart blev jag ordförande i kvinnoföreningen, en förening som jobbade på som bara sjutton.

I Högdalen–Bandhagen fanns vid den tiden massor av unga familjer men barnomsorgen var dåligt utbyggd. Kommunikationerna var urusla. Hela området var en stor byggarbetsplats. Att åka in till stan med ungar och allt var inte att tänka på.

I vår nybildade kvinnoförening ville vi ha flera medlemmar. Hur skulle vi

få kontakt med alla unga familjer i området? Då startade vi kvinnoföreningens barnpassning. En eftermiddag i veckan kunde mammorna lämna in sina barn och fara till stan i lugn och ro, medan vi passade deras barn. Vi bjöd på saft och hembakade bullar, vi läste sagor och lekte med barnen. Det blev mycket populärt och gav oss en hel del nya medlemmar i föreningen.

Vi ägnade oss åt utåtriktad verksamhet. Det var mannekänguppvisningar och luciatåg för fulla hus. Vi hade vävning och batikkurser. Av de förfärdigade alstren ordnade vi basarer och fick därigenom pengar för att driva vår verksamhet.

Långa politiska anföranden blev det inte så mycket av, skall jag väl i ärlighetens namn säga. Det kom så småningom. Men kända blev vi och medlemmarna ökade i antal. Att det gick betydligt lättare att samla folk då berodde naturligtvis på att det inte var så vanligt med TV. Det var sändningar endast på onsdagar och då fick man ju låta bli att ha möten. Vi var alla nybyggare och hade ett stort behov av att träffa människor utanför hemmets dörr. I området fanns det dåligt med lokaler för mötesverksamhet. Vi fick hjälp av stockholmssmoderaterna med att hyra en källarlokal, men snart måste vi finansiera hyran själva. Vi hyrde då ut lokalen möblerad på sommaren – med möbler som vi lite var bidrog med. Det gick bra några år, men så blev vi anmälda till hyresnämnden. Stig Rindborg, förbundets advokat, hjälpte oss ur knipan och vi fann för gott att avveckla hyresverksamheten. Nu hade det också blivit bättre tillgång på lokaler i området, som vi kunde hyra för våra möten.

Det blev också en partiförening i stadsdelen, där jag var ordförande under sex år. Utan att skryta kan jag väl säga att det blev en livaktig förening med många intressanta aktiviteter.

Margareta Schwartz, kommunalfullmäktiges ordförande, framför Stockholms Stadshus.

Ordförande i MKF

Nästa ordförandepost blev för Moderata Kvinnoförbundet i Stockholms stad under åren 1977–81. Då hade jag varit med i styrelsen under några år. Jag blev också styrelseledamot i MKF på riksnivå.

Åren som ordförande för MKF i Stockholm blev mycket roliga. Det var då vi verkligen jobbade för att få in fler kvinnor i politiken. För att det skulle vara möjligt måste vi satsa på att utbilda kvinnor. Det var ganska illa ställt med kvinnorepresentationen på 1950–60-talen. Vi startade kurser i talandets konst och i föreningsteknik. Vi satsade på att bygga upp kvinnors självförtroende. Kvinnor fick också flera ledande poster. Det arbete som vi genomförde då i Kvinnoförbundet i Stockholm och i MKF på riksnivå skördar vi frukterna av idag.

En av få kvinnor i KF

Jag kom in i kommunfullmäktige 1973. Det tog alltså nära 20 år från det jag började arbeta för partiet tills jag blev kommunfullmäktigeledamot. Och det var nervöst. Bara att komma in i den magnifika fullmäktigesalen och se den lilla ynkliga talarstolen, som man definitivt inte kunde gömma sig i. Hur skulle man någonsin våga gå upp i den?

Men jag lärde mig och det blev ju ganska många vändor upp i den under årens lopp. Min första motion handlade om invandrare, en motion som jag så småningom fick gå upp och försvara i talarstolen. Den respekt som jag som ny KF-ledamot kände inför uppdraget finns inte idag – kanske på både gott och ont.

Moderaternas första kvinnliga borgarråd

1982 tillfrågades jag om jag ville bli skolborgarråd. Vilken utmaning! Skulle jag våga? Visserligen hade jag lång erfarenhet av skolstyrelsearbetet. Jag hade suttit i skolstyrelsen i nästan 20 år, började som suppleant, blev sedan ledamot och moderat gruppleddare. Men borgarråd, klarar jag det? Klart du kan, sa en av mina vänner i kommunfullmäktige. Om en man fått frågan, vad tror du att han skulle ha svarat? Min familj sa: Klart du klarar det. Med stor bävan sa jag ja.

Förutom skolan skulle jag också ha hand om Invandrarnämnden, Arkivnämnden, Kommittén för stockholmsforskning och prins Eugens Waldemarsudde.

Det var första gången moderaterna valt en kvinna som borgarråd och det var första gången som (M) tog hand om skolfrågorna i Stockholm. Det var också över huvud taget första gången skolstyrelsen haft en kvinna som ordförande – pionjär alltså.

Jag skulle nu välja medarbetare, borgarrådssekreterare, biträdande borgarrådssekreterare och handläggare. Det blev kvinnor. Vi blev den verkliga ”tjejroteln”, vilket väckte en viss uppmärksamhet både i Stadshuset och i pressen. Det var första gången något sådant inträffat. Socialdemokraterna var avundsjuka. Det var inte vilka kvinnor som helst. Den ena blev informationschef på Globen och senare chef för arbetsförmedlingen i Ludvika och Smedjebacken. Den andra – Beatrice Ask – efterträdde mig som borgarråd och blev statsråd först med ansvar för skolfrågorna i hela landet, senare justitieminister.

Striden om Adolf Fredrik

Det var tuffa år. Kampen för att behålla Adolf Fredriks Musikskola i innerstaden pågick för fullt. Kampen handlade om skolans läge – i förorten Västertorp eller upprustning av skolbyggnaden i centrum av Stockholm, dit det var lätt att komma också för alla elever från kranskommunerna. Det var demonstrationer, tidningsartiklar, som skulle bemötas, och föräldramöten. Musikmänniskor från hela Sverige deltog i debatten.

Det socialdemokratiska finansborgarrådet John-Olle Persson gjorde utfall mot mig, men för mig var det lite enklare än för hr Persson. Jag befann mig ju på ”folkets sida” så att säga. Men jag hade inte majoritet i skolstyrelsen. Vi hade samlingsstyre i Stockholm på den tiden och det var socialistisk majoritet i fullmäktige.

Nu gällde det att se till att inte beslutet blev ödesdigert för Adolf Fredriks Musikgymnasium. Någon påstod att Olof Palme skulle ha skrivit på en protestlista mot utflyttningen av skolan. Då fick en av mina medarbetare gå igenom alla listorna för att se om detta var sant. Hon hittade namnteckningen och det blev en bra nyhet för pressen. Nu blev påtryckningarna så starka att hr Persson fann för gott att backa – men inte helt. Kampen fortsatte – och till sist gick vi segrande ur striden.

Svåra skolfrågor

Det fanns många andra stora problem inom skolans område. Skolorna förföll och det saknades pengar för upprustning. Jag förde en ständig kamp med finansborgarrådet om att få pengar till skolan. Jag hade också kravet på mig att minska skolorganisationen. Elevantalet minskade och skolor måste läggas ner. För varje skola som föreslogs läggas ned fanns en opinion som ville bevara just den skolan. Men beslut måste fattas och här sattes mina partivänners lojalitet på prov.

Jag har haft tillfälle att konstatera att lojaliteten inte alltid är så stor. Detta skapar givetvis problem. Den lojalitet som man själv har ställt upp på för att t.ex. få ekonomin att gå ihop, känns inte särskilt meningsfull när en del partivänner hugger en i ryggen. Det är ganska tuftt att bli utsatt i kylan. Men pengar till upprustning fick jag till slut. Äntligen förstod man att detta var en stor politisk fråga.

Något som var särskilt roligt var att besöka skolorna. Det var nyttigt för mig och oerhört uppskattat. Mina företrädare på området hade inte varit så flitiga med detta. Sex år som skolborgarråd blev det.

Ordförande i Stockholms kommunfullmäktige

Jag valdes till förste vice ordförande i kommunfullmäktige 1988. Det var en bra träning för vad som komma skulle. 1991 blev jag vald till KF-ordförande – det finaste uppdrag som man någonsin kan få i Stockholms stad. Det var med en viss bävan jag intog platsen i ordförandestolen 1991. Men det var också med glädje och stolthet. Glädje över den värme som strömmade emot mig från alla partier – lyckönskningar inte minst från mina politiska motståndare. Det kändes fint. Stoltheten, tänk att jag som varit så ängslig för alla utmaningar har nått ända hit. Jag fattar det inte än idag.

Vid den tiden fanns det nio partier i KF och 101 ledamöter. Det var många och långa sammanträden. Ledamöterna pratade och pratade i det oändliga. Det fanns ingen voteringsanläggning. Upprop skedde manuellt. Om någon frivilligt avstod från talartid blev han eller hon framkallad och fick en kola.

En vänsterpartist blev så konfunderad när han såg en kvinna som ordförande att han plötsligt inte visste hur han skulle titulera mig. Det blev ”kamrat ordförande”.

Förutom att leda sammanträden hade jag också hand om all stadens representation. Och det är en hel del. Stora mottagningar i Blå Hallen, Gyllene Salen och Prinsens Galleri – ibland i närvaro av kungaparet och presidenter från olika länder. Ambassadörer från främmande länder avlägger visit. Staden får också besök av borgmästare från andra huvudstäder. Då gäller det att göra intressanta och trevliga program. Jag fick göra motsvarande besök i deras städer och då var jag ”drottning”.

När det är statsbesök i Stockholm äts det lunch i Gyllene Salen. Ibland kommer kungen och drottningen med sina gäster sjövägen med Wasasluppen. Då blir det stor uppställning med röda mattan utrullad. Det är festligt värre. Visst är det många trevligheter förknippade med att vara stadens främste företrädare. Det är mycket jobb och stort ansvar för att allt ska fungera, men jag hade god hjälp av duktiga medarbetare.

Lördagar mellan klockan 14 och 16 kunde det vara upp till 24 par att viga. Rummet är vackert och jag hade en vacker blå vigselkappa med fina sigill. Det är en ganska kort ceremoni. Vid ett tillfälle var det en äldre man som var vittne och han tyckte väl att det var i kortaste laget, så han sa när vigseln var över: ”Det var i alla fall en söt präst”.

Tre moderata kvinnliga ordförande

Jag var moderaternas första kvinnliga borgarråd, men också moderaternas första kvinnliga KF-ordförande i Stockholm. Det känns fint att ha varit pionjär. Och nog var det väl fantastiskt att de tre största politiska församlingarna i landet leddes av tre M-kvinnor – riksdagen av Ingegerd Troedsson, Stockholms läns landsting av Peggy Lagerström och Stockholms kommunfullmäktige av Margareta Schwartz.

Skönhetsrådet

Även på den posten var jag den första kvinnan. Skönhetsrådet, som egentligen heter Rådet till skydd för Stockholms skönhet, är ett rådgivande remissorgan för stadsbyggnadsfrågor. Det består bl.a. av representanter för de kungliga akademierna. Att få avsluta min politiska verksamhet för staden med åtta år av intressanta diskussioner för ett bättre och vackrare Stockholm har varit oerhört stimulerande.

Så avslutas vårt samtal. Margareta Schwartz har ett rörligt intellekt, ett smittande hjärtligt skratt och är en mycket parant uppenbarelse. Hon hittar lätt orden för vad hon vill säga och det märks att hon har lätt att få kontakt med alla slags människor. Visst har hon haft en arbetsam tid och uppgifter med mycket ansvar, men det är ingen tvekan om att hon har fyllt sin uppgift med den äran. De som har följt henne under årens lopp kan intyga att hon dessutom har gjort det med stor glädje.